DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

20. maj 2010 *

I sag C-138/09,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Tribunale ordinario di Palermo (Italien) ved afgørelse af 23. januar 2009, indgået til Domstolen den 15. april 2009, i sagen:

Todaro Nunziatina & C. Snc

mod

Assessorato del Lavoro, della Previdenza Sociale, della Formazione Professionale e dell'Emigrazione della regione Sicilia,

har

* Processprog: italiensk.

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne C. Toader, K. Schiemann, P. Kūris (refererende dommer) og L. Bay Larsen,

generaladvokat: N. Jääskinen
justitssekretær: fuldmægtig R. Şereş,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 3. marts 2010,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Assessorato del Lavoro della Previdenza Sociale, della Formazione Professionale e dell'Emigrazione della regione Sicilia, ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato F. Arena

— Todaro Nunziatina & C. Snc ved avvocato G. Bentivegna

— Europa-Kommissionen ved D. Grespan, som befuldmægtiget,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Kommissionens beslutning SG(95) D/15975 af 11. december 1995 om Regionen Siciliens regionallov nr. 27 af 15. maj 1991 om regionen Siciliens foranstaltninger til fordel for beskæftigelsen (statsstøtte NN/91/A/95) (herefter »beslutningen af 1995«), og Kommissionens beslutning 2003/195/EF af 16. oktober 2002 om Italiens påtænkte støtteordning til fordel for beskæftigelsen i regionen Sicilien — C 56/99 (ex N 668/1997) (EUT 2003 L 77, s. 57) samt gyldigheden af disse beslutninger.

2 Anmodningen er blevet fremsat i en sag mellem Todaro Nunziatina & C. Snc (herefter »Todaro Nunziatina«), et selskab med hjemsted i Sicilien (Italien), og Assessorato del Lavoro, della Previdenza Sociale, della Formazione Professionale e dell'Emigrazione della regione Sicilia (herefter »direktoratet«) vedrørende betaling af et beløb på 45 320,64 EUR, med tillæg af renter, der skal betales for tilskud i henhold til artikel 10 i regionen Siciliens regionallov nr. 27 af 15. maj 1991 om foranstaltninger til fordel for beskæftigelsen (regionen Siciliens lovtidende nr. 25 af 18.5.1991, herefter »lov nr. 27/91«).

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Artikel 1, litra c), i Rådets forordning (EF) nr. 659/1999 af 22. marts 1999 om fastlæggelse af regler for anvendelsen af […] artikel [88 EF] (EFT L 83, s. 1) bestemmer:

»I denne forordning forstås ved:

[…]

c) »ny støtte« enhver støtte, dvs. støtteordninger og individuel støtte, som ikke er eksisterende støtte, herunder ændringer i eksisterende støtte.«

4 I beslutningen af 1995 rejste Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ingen indsigelser mod de planlagte støtteforanstaltninger i lov nr. 27/91, fordi den fandt, at sidstnævnte var forenelige med EF-traktaten. I den nævnte beslutning opfordrede Kommissionen i øvrigt den pågældende medlemsstat til på ny at anmelde den pågældende lov i tilfælde af refinansiering af denne støtte efter 1997.

5 I punkt 10 i den anfægtede beslutnings begrundelse bemærkede Kommissionen, at »[a]rtikel 11, [stk. 1,] i [regionen Siciliens regionallov nr. 16/97 af 27.5.1997 om godkendelse af udgifter for forbruget af hensatte forpligtelser i de generelle fonde i regionens budget for regnskabsåret 1997 (regionen Siciliens lovtidende nr. 27 af 31.5.1997, herefter »lov nr. 27/91«)], vedrører refinansiering for årene 1997 og 1998 af [en] støtteordning (NN 91/A/95), der blev indført ved artikel 10 i [lov nr. 27/91], der var blevet godkendt af Kommissionen den 14. november 1995, og som udløb ved udgangen af 1996«.

6 Artikel 1 i beslutning 2003/195 bestemmer:

»Den i artikel 11, [stk. 1], i regionen Siciliens lov nr. 16 af 27. maj 1997 omhandlede støtteordning, som Italien påtænker at gennemføre, er uforenelig med fællesmarkedet.

Ordningen kan derfor ikke gennemføres.«

Nationale bestemmelser

7 Artikel 9-11 i lov nr. 27/91 foreskriver forskellige former for støtte for at fremme beskæftigelsen på Sicilien.

8 Artikel 10 i lov nr. 27/91 bestemmer bl.a., at:

»1. Den regionale direktør for arbejde, social sikring, faglig uddannelse og emigration kan også som led i aftaler fastsat i artikel 8 i regionallov nr. 35 af 8. november 1988 tildele virksomheder, som virker inden for kunsthåndværk, turisme og miljø samt arbejdsgivere indskrevet i de officielle registre, som foretager ansættelser med lærlinge- og arbejdskontrakt i henhold til artikel 3 i lovdekret nr. 726 af 30. oktober 1984, stadfæstet som lov nr. 863 af 19. december 1984, og på grundlag af projekter, der tidligere er godkendt af Commissione regionale per l'impiego (den regionale beskæftigelseskommission), tildele tilskud til lønninger svarende til:

a) 30% af lønningerne, der følger af særlige sektorielle kollektive overenskomster, for hele lærlinge- og arbejdskontraktens varighed. Denne procentsats forhøjes til 50%, når ansættelserne sker under udførelsen af projekter i henhold til aftalerne omfattet af artikel 8 i regionallov nr. 35 af 8. november 1988 eller i tilfælde omfattet af artikel 9, stk. 2

b) 50%, 40% og 25% af lønningerne, der følger af særlige sektorielle kollektive overenskomster, for henholdsvis det første, andet og tredje år, såfremt ansættelsen af arbejdstagere ansat med lærlinge- og arbejdskontrakt gøres varig. Tilskuddene forhøjes til 65%, 50% og 50% for henholdsvis det første, andet og tredje år i tilfælde omfattet af artikel 9, stk. 2.

2. Situationerne omhandlet i stk. 1 gælder for ansættelse ved lærlinge- og arbejdskontrakt udført i perioden mellem den første dag i den måned, der følger efter måneden for denne lovs ikrafttrædelse, og den 31. december 1996 og på betingelse af, at virksomhederne i 12 måneder forud herfor ikke har ikke har nedbragt medarbejderantallet. Situationerne omhandlet i stk. 1 gælder ligeledes hvad angår tiltag ifølge

litra b) i tilfælde, hvor arbejdstagere, ansat ved lærlinge- og arbejdskontrakt før ovennævnte periode, fortsat har arbejde på ubestemt tid i løbet af denne periode.

[…]«

9 Artikel 11, stk. 1, i lov nr. 16/97 har følgende ordlyd:

»Med henblik på opfyldelsen af målet i artikel 10 i […] lov [nr. 27/91] godkendes for regnskabsåret 1997 en yderligere udgift på 82 000 mio. ITL (kapitel 33709). Fristen den 31. december 1999 i henhold til artikel 69 i regionallov nr. 6 af 7. marts 1997 vedrører ligeledes indgrebene nævnt i artikel 9 og 10 i [lov nr. 27/91] med senere ændringer og tilføjelser.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

10 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Todaro Nunziatina indgav en ansøgning om støtte til direktoratet i henhold til artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91 til ansættelse af to arbejdstagere med lærlinge- og arbejdskontrakt, hvilke kontrakter efterfølgende blev omdannet til ansættelse på ubestemt tid. Selskabet indgav med henblik herpå seks ansøgninger om støtte, der vedrører perioden fra den 1. juni 1996 til den 30. september 1999.

11 Da direktoratet ikke havde udbetalt den ansøgte støtte, anlagde Todaro Nunziatina sag mod direktoratet ved Tribunale ordinario di Palermo med henblik på at få udbetalt 45 320,64 EUR, med tillæg af renter. Direktoratet har heroverfor i det væsentlige gjort gældende, at det ikke må yde denne støtte på grund af beslutning 2003/195.

12 Tribunale ordinario di Palermo har herefter besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Havde Kommissionen, henset til, at støtteordningen (med nummer NN 91/A/95) indført af regionen Sicilien ved artikel 10 i [lov nr. 27/91] fastsatte en tilskudsmekanisme for mindst to og maksimalt fem år (to år for ansættelsen ved lærlinge- og arbejdskontrakt og derefter maksimalt tre år i tilfælde af en omdannelse af lærlinge- og arbejdskontrakt til en ansættelse på ubestemt tid), ved beslutning[en af 1995], hvorved den godkendte anvendelsen af støtteordningen, til hensigt

— at godkende denne samlede tidsmæssige og økonomiske opbygning af støtten (to år + tre år) eller

— udelukkende og alternativt at godkende tildelingen af tilskud for ansættelse ved lærlinge- og arbejdskontrakt (for disses toårige varighed) eller tildelingen af tilskud for omdannelsen af ansættelse med lærlinge- og arbejdskontrakt til ansættelse på ubestemt tid (for de til omdannelsen foreskrevne tre år)?

2) Skal fristen for regnskabsåret 1997 for statsstøttens anvendelse som angivet af [Kommissionen] i beslutning[en af 1995] for godkendelsen af ordningen indført ved artikel 10 i [lov nr. 27/91] forstås

— som den oprindelige frist for bevilling til udgifter til støtte, som skulle afholdes i de følgende år (afhængig af de forskellige mulige fortolkninger af de ovennævnte tilladte tilskud) eller

— som den endelige frist for faktisk udbetaling af selve tilskuddene fra de kompetente regionale organer?

3) Kunne (og skulle) regionen Sicilien for en ansættelse med lærlinge- og arbejdskontrakt i henhold til artikel 10 i [lov nr. 27/91] sket eksempelvis den 1. januar 1996 og således inden udløbet af støttens anvendelsesperiode fastsat i beslutning[en af 1995] specifikt anvende den pågældende støtteordning for alle de godkendte år (dvs. to + tre), også når gennemførelsen af den godkendte ordning som i nævnte eksempel medfører faktisk udbetaling af støtten indtil den 31. december 2001, dvs. 1996 + fem år = 2001)?

4) Havde [Kommissionen], da den i beslutning 2003/195[…] i artikel 1 anførte: »Den i artikel 11, [stk. 1,] i [lov nr. 16/97] omhandlede støtteordning, som Italien

påtænker at gennemføre, er uforenelig med fællesmarkedet. Ordningen kan derfor ikke gennemføres« til hensigt

— at afvise selve godkendelsen til den »nye« støtteordning indført ved artikel 11 i [lov nr. 16/97], fordi den opfattede den som en »selvstændig« ordning, der skulle forlænge anvendelsesperioden for støtten indført ved artikel 10 i [lov nr. 27/91] ud over fristen den 31. december 1996, hvorved ligeledes udgifter til ansættelser og/eller omdannelser, sket i årene 1997 og 1998, blev omfattet heraf eller

— at udtrykke, om denne beslutning snarere skulle forstås som et egentligt forbud for regionen mod den materielle afsættelse af de økonomiske midler med henblik på at hindre den konkrete udbetaling af statsstøtten, indført ved artikel 10 i [lov 27/91], også for ansættelser og/eller omdannelser sket inden den 31. december 1996?

5) Såfremt fortolkningen af [beslutning 2003/195] er den i spørgsmål 4, første led, nævnte, er denne beslutning da forenelig med Kommissionens fortolkning af artikel [87 EF] til støtte for tilsvarende sager om fritagelse for sociale bidrag for lærlinge- og arbejdskontrakt omfattet af beslutning 2000/128/EF af 11. maj 1999 [om Italiens støtteordning for foranstaltninger til fordel for beskæftigelsen (EFT 2000 L 42, s. 1)] ([…] som der udtrykkeligt henvises til i afvisningsbeslutningen af 2002) og Kommissionens beslutning af 13. maj 2003 [om Italiens påtænkte støtteordning til bekæmpelse af arbejdsløshed på Sicilien (EUT L 267, s. 29)] […]?

6) Såfremt fortolkningen af [beslutning 2003/195] er den i spørgsmål 4, andet led, nævnte, spørges: Hvordan skal den forudgående beslutning om godkendelse af

støtteforanstaltninger fortolkes under hensyn til den dobbelte betydning, adjektivet »yderligere« kan tillægges, nemlig »yderligere i forhold til det ved Kommissionens beslutning fastsatte budget« eller »yderligere i forhold til den af regionen fastsatte finansiering alene til 1996«?

7) Hvilken støtte skal anses for henholdsvis lovlig og ulovlig ifølge Kommissionen?

8) Hvilken part i denne sag [(Todaro Nunziatina eller direktoratet)] bærer bevisbyrden for, at det af Kommissionen fastsatte budget ikke er overskredet?

9) Er den eventuelle tilkendelse af lovmæssige renter til de begunstigede virksomheder for forsinket betaling af de tilskud, der er fundet lovlige og godkendte, omfattet af fastsættelsen af de potentielle overskridelse af budgettet som oprindeligt godkendt ved beslutningen af 1995? […]

10) Hvilken rentesats finder anvendelse, såfremt den er omfattet af fastsættelsen af denne overskridelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten vedrørende det andet, femte og ottende spørgsmål

Formaliteten vedrørende det femte spørgsmål

— Indlæg for Domstolen

13 Kommissionen er af den opfattelse, at dette spørgsmål vedrører gyldigheden af beslutning 2003/195. Ifølge Kommissionen ønsker den forelæggende ret oplyst, om denne beslutning er forenelig med Kommissionens fortolkning af artikel 87 EF i beslutning 2000/128 og 2003/739. Kommissionen har i denne sammenhæng bemærket, at det femte spørgsmål er uden betydning for afgørelsen af tvisten i hovedsagen.

14 Todaro Nunziatina har gjort gældende, at dette spørgsmål er uden større relevans i forbindelse med hovedsagen, i det omfang beslutning 2000/128 og 2003/739 vedrører situationer, der adskiller sig fra den i hovedsagen foreliggende.

— Domstolens bemærkninger

15 Den forelæggende ret har stillet spørgsmålet, som sigter til en vurdering af gyldigheden af beslutning 2003/195.

16 Hertil bemærkes, at Domstolen kan beslutte ikke at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national ret om gyldigheden af en fællesskabsretsakt, når det klart fremgår, at den ønskede vurdering savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand (dom af 10.1.2006, sag C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl. Sml. I, s. 289, præmis 75 og den deri nævnte retspraksis).

17 Beslutning 2003/195 har i forhold til artikel 87 EF ff. undersøgt foreneligheden af artikel, 11, stk. 1, i lov nr. 16/97 vedrørende refinansiering for årene 1997 og 1998 af en støtteordning, der blev indført ved artikel 10 i lov nr. 27/91, der var blevet godkendt ved beslutningen af 1995.

18 Derimod har beslutning 2000/128 i forhold til artikel 87 EF ff. undersøgt foreneligheden af en samlet støtte til fordel for beskæftigelsen, iværksat på nationalt plan af Den Italienske Republik, bortset fra de i beslutning 2003/195 omhandlede foranstaltninger, og har erkendt, at den pågældende støtte er delvis forenelig med fællesmarkedet.

19 Desuden har beslutning 2003/739 ligeledes i forhold til artikel 87 EF ff. undersøgt refinansiering for perioden 2000-2006 af en støtteordning for beskæftigelsen i regionen Sicilien, der blev godkendt af Kommissionen den 25. februar 1998, og som var baseret på regional lov nr. 30/97, der fastsatte en støtte i form af fuld fritagelse for bidrag i maksimalt seks år, såfremt der er tale om jobskabelse med eller uden tilknytning til en investering.

20 Den forelæggende ret har derfor ikke fremført nogen forklaring på den anderledes fortolkning af artikel 87 EF, der anses for at afspejle de ovennævnte beslutninger 2000/128 og 2003/739.

21 Under alle omstændigheder kan Kommissionens beslutningspraksis vedrørende andre sager, som f.eks. beslutning 2000/128 og 2003/739, ikke påvirke gyldigheden af beslutning 2003/195, der kun kan vurderes ud fra objektive traktatbestemmelser.

22 Det femte spørgsmål skal derfor afvises.

Formaliteten vedrørende det andet og ottende spørgsmål

— Indlæg for Domstolen

23 Todaro Nunziatina er af den opfattelse, at det andet spørgsmål må afvises, fordi det forudsætter en fortolkning af de nationale bestemmelser, som det ikke tilkommer Domstolen at foretage.

24 Kommissionen og direktoratet har anført, at det ottende præjudicielle spørgsmål ikke bør antages til realitetsbehandling, da det aspekt af fællesskabsretten, som den forelæggende ret har anmodet Domstolen om at fortolke, ikke klart kan identificeres.

— Domstolens bemærkninger

25 Det bemærkes, at det udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvilken en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen (jf. bl.a. dom af 17.6.1999, sag C-295/97, Piaggio, Sml. I, s. 3735, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis, og af 9.3.2010, sag C-378/08, ERG m.fl., Sml. I, s. 1919, præmis 73).

26 Det skal for det første blot bemærkes, at det andet spørgsmål, der består i at fortolke begrebet »fristen for regnskabsåret 1997 for statsstøttens anvendelse«, har sammenhæng med beslutningen af 1995 og direkte betydning for afgørelsen af tvisten i hovedsagen, og for det andet, at det ottende spørgsmål ikke er fuldstændig uden sammenhæng med beslutningen af 1995, idet denne medfører, at den forelæggende ret sættes i stand til at fastslå status for forbruget af budgettet for den i beslutningen omhandlede støtte.

27 Det andet og ottende præjudicielle spørgsmål skal herefter besvares.

Det første og tredje præjudicielle spørgsmål

28 Med det første, andet og tredje spørgsmål, som behandles samlet, har den forelæggende ret anmodet om Domstolens fortolkning af beslutningen af 1995 for at bestemme dens rækkevidde.

29 Det skal herved fastslås, at Kommissionen med beslutningen af 1995 besluttede ikke at gøre indsigelser mod en støtteordning til fordel for beskæftigelsen, fastsat ved lov nr. 27/91.

30 Denne støtteordning, som regionen Sicilien har indført, havde til formål at fremme uddannelse og jobskabelse. Støtteordningen skulle gælde fra 1991, men blev først anmeldt til Kommissionen af den italienske regering i henhold til artikel 88, stk. 3, EF den 18. maj 1995.

31 For at fortolke beslutningen af 1995 skal ikke blot selve dens ordlyd, hvoraf kun et sammendrag er offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* af 21. december 1995, undersøges, men man må også henholde sig til anmeldelsen fra den italienske regering den 18. maj 1995.

32 Det fremgår af undersøgelsen af disse dokumenter, at de således anmeldte støtteforanstaltninger er dem, som er fastsat i artikel 9, 10 og 11 i lov nr. 27/91, for hvilke der blev vedtaget en årlig budgetfordeling med henblik på at sikre finansieringen.

33 Henset til den forelæggende rets spørgsmål, skal gennemgangen af rækkevidden af beslutningen af 1995 begrænses til artikel 10 i lov nr. 27/91.

34 Nævnte artikel 10 regulerer i det væsentlige to støtteforanstaltninger til jobskabelse. Den første består i udbetaling af et tilskud på 30% eller 50% af lønninger til arbejdstagere ansat i henhold til lærlinge- og arbejdskontrakt for hele kontraktens varighed på betingelse af, at arbejdstagerne er blevet ansat i perioden mellem den første dag i den måned, der følger efter den måned, da lov nr. 27/91 trådte i kraft, og den 31. december 1996.

35 Den anden består i udbetaling af et faldende tilskud fra 50% til 25% af arbejdstagernes lønninger i tilfælde af en omdannelse af en sådan kontrakt til en ansættelse på ubestemt tid for kontraktens første tre år på betingelse af, at den nævnte omdannelse er sket i perioden mellem den første dag i den måned, der følger efter den måned, da lov nr. 27/91 trådte i kraft, og den 31. december 1996 og vedrører arbejdstagere ansat inden denne periode.

36 Det bemærkes dernæst for det første, at disse to støtteforanstaltninger ikke kan sammenlægges tidsmæssigt for en og samme arbejdstager, da arbejdstageren for at være omfattet af den anden støtteforanstaltning i henhold til omdannelsen af en ansættelse med lærlinge- og arbejdskontrakt skal være blevet ansat inden lov nr. 27/91's ikrafttrædelse.

37 For det andet kan udbetalingen af de beløb, der tildeles som støtte — med forbehold af gældende nationale budgetbestemmelser — foretages efter den 31. december 1996.

38 Derimod skal den begivenhed, der udløser støtten, dvs. ansættelsen af arbejdstageren i det første tilfælde, eller omdannelsen af kontrakten til en ansættelse på ubestemt tid i det andet tilfælde, være indtrådt inden den 31. december 1996.

39 Desuden beløber de budgetmæssige midler, der blev godkendt af Kommissionen for begge disse foranstaltninger i artikel 10 i lov nr. 27/91, som det fremgår af den standardformular, der er vedlagt den ovennævnte anmeldelse af 18. maj 1995, sig til 159 mia. ITL, dvs. omtrent 79,5 mio. EUR, for årene 1991-1996.

40 Herved skal det nævnes, at beslutningen af 1995 begrænser sig til at fastsætte grænsen for de budgetmæssige forpligtelsesbevillinger, men hverken præciserer eller griber ind i reglerne for udbetaling af denne støtte, som fortsat er reguleret ved nationale bestemmelser.

41 Følgelig skal det første, andet og tredje spørgsmål besvares med, at beslutningen af 1995 skal fortolkes således, at den har godkendt foreneligheden med fællesmarkedet af en støtteordning, som består af to foranstaltninger fastsat i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91, der ikke kan sammenlægges, og hvor den begivenhed, der udløser støtten, dvs. ansættelsen af en arbejdstager eller omdannelsen af kontrakten til en ansættelse på ubestemt tid, skal ske inden den 31. december 1996, men hvor de udbetalinger, som de giver anledning til, kan fortsætte ud over denne dato, for så vidt som de gældende nationale budgetmæssige og finansielle bestemmelser ikke er til hinder herfor, og de budgetmæssige midler, der blev godkendt af Kommissionen, overholdes.

Det fjerde, sjette og syvende præjudicielle spørgsmål

42 Med det fjerde, sjette og syvende spørgsmål, som behandles samlet, har den forelæggende ret nærmere bestemt anmodet om Domstolens fortolkning af artikel 1 i beslutning 2003/195 for at afgøre, om den støtte, som den nævnte beslutning træffer afgørelse om, udgør ny støtte.

43 I artikel 1 i beslutning 2003/195 erklærede Kommissionen den i artikel 11, stk. 1, i lov nr. 16/97 fastsatte støtteordning uforenelig med fællesmarkedet.

44 Støtteordningen fastsætter — i lyset af tiende betragtning til denne beslutning — refinansiering for årene 1997 og 1998 af den støtteordning, der blev indført ved artikel 10 i lov nr. 27/91, for et yderligere beløb på 82 mia. ITL, dvs. ca. 42,3 mio. EUR.

45 Som ny støtte i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 1, litra c), i forordning nr. 659/1999, skal betragtes »enhver støtte, dvs. støtteordninger og individuel støtte, som ikke er eksisterende støtte, herunder ændringer i eksisterende støtte«.

46 Det følger endvidere af fast retspraksis, at støtteordninger, som er indført efter traktatens ikrafttrædelse, skal anses for nye støtteordninger, såfremt der er tale om en påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, hvorved bemærkes, at ændringer i denne forstand kan vedrøre såvel eksisterende støtteordninger som oprindelige planer om påtænkt støtte, som Kommissionen er blevet underrettet om (dom af 23.2.2006, forenede sager sag C-346/03 og C-529/03, Atzeni m.fl., Sml. I, s. 1875, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).

47 Heraf følger, at ved samtidigt at fastsætte en forhøjelse af det budget, som er afsat til støtteordningen i artikel 10 i lov nr. 27/91 — i denne sag på over 50% — og en toårig forlængelse af den periode, hvorunder betingelserne for godkendelse efter denne ordning fandt anvendelse, blev der ved artikel 11, stk. 1, i lov nr. 16/97 indført en ny støtte i forhold til den, der er omhandlet i beslutningen af 1995. Kun denne nye støtte blev erklæret uforenelig med fællesmarkedet af Kommissionen i beslutning 2003/195.

48 Følgelig kan ansættelser af arbejdstagere ved lærlinge- og arbejdskontrakt, eller omdannelsen af lærlinge- og arbejdskontrakter til kontrakter til en ansættelse på ubestemt tid, foretaget fra den 1. januar 1997, ikke længere føre til tildeling af nogen form for støtte.

49 Det fjerde, sjette og syvende spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 1 i beslutning 2003/195 skal fortolkes således, at den i artikel 11, stk. 1, i lov nr. 16/97 fastsatte støtteordning udgør en ny støtte i forhold til den, der er fastsat i artikel 10 i lov nr. 27/91. Den nævnte artikel 1 er til hinder for støtte til enhver ansættelse af arbejdstagere ved lærlinge- og arbejdskontrakt, eller omdannelsen af lærlinge- og arbejdskontrakter til kontrakter om ansættelse på ubestemt tid, foretaget fra den 1. januar 1997.

Det ottende præjudicielle spørgsmål

50 Med det ottende spørgsmål anmoder den forelæggende ret nærmere bestemt Domstolen om at afgøre, hvilken part i sagen det påhviler at godtgøre, at de budgetmæssige midler, der blev afsat til støtteforanstaltningerne i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91, og godkendt ved beslutningen af 1995, ikke er opbrugt.

51 I den forbindelse bemærkes for det første, som det er bemærket i denne doms præmis 39 og 40, at de i beslutningen af 1995 anførte budgetmæssige midler er dem, som blev afsat af regionen Sicilien til den i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91 fastsatte støtteordning, som fastsat i den af den italienske regering til Kommissionen foretagne anmeldelse af foranstaltningerne den 18. maj 1995.

52 For det andet må det fastslås, at beslutningen af 1995 har til formål at tillade en støtteordning ved at erklære den forenelig med fællesmarkedet, men ikke at pålægge den pågældende medlemsstat den.

53 Beslutningen af 1995 har således ikke til formål og til følge at tvinge Den Italienske Republik til at indrømme den i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91 fastsatte støtte, men at tillade Den Italienske Republik at anvende denne støtte, hvis den fortsat ønsker det (jf. i denne retning dom af 20.11.2008, sag C-18/08, Foselev Sud-Ouest, Sml. I, s. 8745, præmis 16).

54 Derfor, når der ikke findes fællesskabsretlige bestemmelser på området, tilkommer det hver enkelt medlemsstat i sin interne retsorden at fastlægge de nærmere fremgangsmåder og bevisregler, som skal godtgøre, at de budgetmæssige midler, der blev afsat til den støtteordning, som blev godkendt ved beslutningen af 1995, ikke er overskredet.

55 Imidlertid må det understreges, at de nationale myndigheder skal have mulighed for at begrunde, bl.a. på Kommissionens foranledning, overslag over betalinger i en støtteordning, såfremt — således som det er tilfældet med beslutningen af 1995 — Kommissionen udtaler sig om en ordning, for hvilken medlemsstaten har fastsat de maksimale budgetmæssige midler, der kan anvendes individuelt over for modtagerne under den pågældende støtteordning.

56 Det ottende spørgsmål skal derfor besvares med, at det tilkommer den berørte medlemsstat at afgøre, hvilken part i sagen det påhviler at godtgøre, at de budgetmæssige midler, der blev afsat til foranstaltningerne i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91, og godkendt ved beslutningen af 1995, ikke er opbrugt.

Det niende og tiende præjudicielle spørgsmål

57 Med det niende og tiende spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om det lovmæssige rentebeløb, som eventuelt skyldes af regionen Sicilien i tilfælde af forsinket betaling af støtten, skal medtages i de budgetmæssige midler, som blev godkendt ved beslutningen af 1995, og i bekræftende fald, hvilken sats der skal finde anvendelse.

58 I den forbindelse bemærkes for det første, at artikel 88, stk. 3, første punktum, EF foreskriver en forpligtelse for medlemsstaterne til at foretage underretning om påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger (dom af 12.2.2008, sag C-199/06, CELF og Ministre de la Culture et de la Communication, Sml. I, s. 469, præmis 33).

59 I overensstemmelse med artikel 88, stk. 3, andet punktum, EF iværksætter Kommissionen uopholdeligt den i artikel 88, stk. 2, EF fastsatte fremgangsmåde, hvis den er af den opfattelse, at det anmeldte projekt er uforeneligt med fællesmarkedet i henhold til artikel 87 EF (CELF og Ministre de la Culture et de la Communication-dommen, præmis 34).

60 I overensstemmelse med artikel 88, stk. 3, sidste punktum, EF må en medlemsstat, der påtænker at yde støtte, ikke gennemføre de påtænkte foranstaltninger, før den

nævnte fremgangsmåde har ført til en endelig beslutning fra Kommissionen (dommen i sagen CELF og Ministre de la Culture et de la Communication, præmis 35).

61 Det i denne bestemmelse fastsatte forbud skal sikre, at en støtteforanstaltning ikke udfolder sine virkninger, før Kommissionen har haft en rimelig frist til at undersøge støtteforanstaltningen i detaljer og til i givet fald at indlede den i stk. 2 i samme artikel fastlagte procedure (dom af 14.2.1990, sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, »Boussac Saint Frères«, Sml. I, s. 307, præmis 17, og dommen i sagen CELF og Ministre de la Culture et de la Communication, præmis 36).

62 Heraf følger, at idet beslutningen af 1995 kun gør den i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i lov nr. 27/91 fastsatte støtteordning forenelig med fællesmarkedet fra datoen for vedtagelsen af denne beslutning, kan en forsinket udbetaling af støtten kun udløse en beregning af renter for skyldige støttebeløb efter denne dato.

63 For det andet, som det fremgår af besvarelsen af det ottende spørgsmål, henhører retten til at opnå betaling af renter i tilfælde af forsinket udbetaling af støtten, beregningsmetoderne og rentesatsen under national ret.

64 Det skal ikke desto mindre præciseres, at beslutningen af 1995 kun vedrører støtteforanstaltningerne i lov nr. 27/91, navnlig dens artikel 10, stk. 1, litra a) og b), inden for grænserne af de budgetmæssige midler, som fremgår af den af den italienske regering foretagne anmeldelse af foranstaltningerne den 18. maj 1995.

65 Derimod kan det rentebeløb, som eventuelt skyldes i tilfælde af forsinket betaling af de nævnte støtteforanstaltninger, hverken helt eller delvist udgøre en del af støtten eller følgelig medregnes i de heri fastsatte budgetmæssige midler.

66 Følgelig skal det niende og tiende spørgsmål besvares med, at det lovmæssige rentebeløb, som eventuelt skyldes i tilfælde af forsinket betaling af støtte godkendt ved beslutningen af 1995 for perioden efter denne beslutning, ikke skal medtages i de budgetmæssige midler, som blev godkendt ved denne beslutning. Rentesatsen og metoden for beregning af denne sats henhører under national ret.

Sagens omkostninger

67 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

1) Kommissionens beslutning SG(95) D/15975 af 11. december 1995 om regionallov nr. 27 af 15. maj 1991 om regionen Siciliens foranstaltninger til fordel for beskæftigelsen (statsstøtte NN/91/A/95) skal fortolkes således, at den har godkendt foreneligheden med fællesmarkedet af en støtteordning, som består af to foranstaltninger fastsat i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i den nævnte regionallov nr. 27, der ikke kan sammenlægges, og hvor den begivenhed, der udløser støtten, dvs. ansættelsen af en arbejdstager eller omdannelsen af kontrakten til en ansættelse på ubestemt tid, skal ske inden den 31. december 1996, men hvor de udbetalinger, som de giver anledning til, kan fortsætte ud over denne dato, for så vidt som de gældende nationale budgetmæssige og finansielle bestemmelser ikke er til hinder herfor, og de budgetmæssige midler, der blev godkendt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, overholdes.

2) Artikel 1 i Kommissionens beslutning 2003/195/EF af 16. oktober 2002 om Italiens påtænkte støtteordning til fordel for beskæftigelsen i regionen Sicilien — C 56/99 (ex N 668/1997) skal fortolkes således, at den i artikel 11, stk. 1, i regionen Siciliens regionallov nr. 16 af 27. maj 1997 om godkendelse af udgifter for forbruget af hensatte forpligtelser i de generelle fonde i regionens budget for regnskabsåret 1997 udgør en ny støtte i forhold til den, der er fastsat i artikel 10 i regionallov nr. 27 af 15. maj 1991 om regionen Siciliens foranstaltninger til fordel for beskæftigelsen. Den nævnte artikel 1 er til hinder for støtte til enhver ansættelse af arbejdstagere ved lærlinge- og arbejdskontrakt, eller omdannelsen af lærlinge- og arbejdskontrakter til kontrakter om ansættelse på ubestemt tid, foretaget fra den 1. januar 1997.

3) Det tilkommer den berørte medlemsstat at afgøre, hvilken part i sagen det påhviler at godtgøre, at de budgetmæssige midler, der blev afsat til foranstaltningerne i artikel 10, stk. 1, litra a) og b), i regionen Siciliens regionallov nr. 27 af 15. maj 1991 om regionen Siciliens foranstaltninger til fordel for beskæftigelsen, og godkendt ved beslutning SG(95) D/15975, ikke er opbrugt.

4) Det lovmæssige rentebeløb, som eventuelt skyldes i tilfælde af forsinket betaling af støtte godkendt ved beslutning SG(95) D/15975 for perioden efter denne beslutning, skal ikke medtages i de budgetmæssige midler, som blev godkendt ved denne beslutning. Rentesatsen og metoden for beregning af denne sats henhører under national ret.

Underskrifter